

Robert A. Scott

*The Making of Blind Men: A Study of Adult Socialization**

HENK VAN GOOR

Ergens in de jaren zeventig vond ik op de antiquarische afdeling van De Slegte in Groningen een boek, waarvan de titel mij dadelijk trof. Het bleek een juweeltje te zijn. Later schreef Scott met Arnold R. Shore een boek, waarin hij ook zijn ervaringen in de blindensector verwerkte: *Why Sociology Does Not Apply: A Study of the Use of Sociology in Public Policy* (New York: Elsevier 1979).

Ik herinner mij niet ooit verwijzingen naar *The Making of Blind Men* te zijn tegengekomen in de Nederlandse vakliteratuur. Ook op basis van gesprekken met collega's heb ik de indruk dat het in ons land weinig bekendheid geniet. In de Verenigde Staten, waar het verscheen, heeft het meer aandacht getrokken, maar vermoedelijk is de belangstelling beperkt gebleven tot kringen van medisch sociologen en onderzoekers van etiketteringsprocessen. Voorts viel mij bij het nalopen van enkele verwijzingen op dat juist die aspecten die deze studie aantrekkelijk maken, nauwelijks interesse lijken te hebben gewekt. Het boek mag dan niet geheel *onbekend* zijn, in een aantal belangrijke opzichten is het wel degelijk *ongekend* gebleven.

In goed honderdtwintig bladzijden beschrijft Scott het functioneren van het systeem van hulpverlening aan blinden in de Verenigde Staten en de gevolgen ervan voor blinden. Hij baseert zich op bestaand onderzoek, schriftelijke bronnen, interviews met blinden en met personen werkzaam in de blindenzorg en op observatie van de gang van zaken in blindeninstituten. Zijn centrale stelling is dat blindheid een sociale rol is die slechtzienden (de overgrote meerderheid) en volledig blinden (een kleine minderheid) leren in interactie met zienden. In dit socialisatieproces spelen blindeninstituten de hoofdrol. Zij hanteren overwegend een 'accomoderende' aanpak, waarin blindheid wordt gezien als een conditie die leidt tot permanente hulpbehoefendheid en afhankelijkheid. Op cliënten wordt druk uitgeoefend om zich in het onvermijdelijke te schikken en

---

* New York: Russell Sage Foundation, 1969

hun blindenrol te accepteren. Dit heeft op blinden een diepgaande uitwerking: zij beseffen dat zij door anderen worden beschouwd als minderwaardig en als personen met een stigma; een beeld dat zij vaak als zelfbeeld overnemen. Met zijn centrale stelling staat Scott midden in de 'labeling'-traditie. Daarnaast maakt hij gebruik van inzichten uit de ruiltheorie (machtstheorie van Blau) en de Weber-Michels traditie ('goal displacement').

De kracht van het boek is dat Scott zich niet beperkt tot een beschrijving van het interactieproces tussen blinden en blindenwerkers, maar dat hij het socialisatieproces in een breder kader plaatst. Allereerst maakt hij duidelijk dat de accommoderende benadering die de meeste blindeninstituten hanteren, het gevolg is van druk uit de omgeving: zo wordt de lokale gemeenschap, belangrijk als bron van financiële middelen, liever niet met blinden geconfronteerd en concurreren blindeninstellingen onderling om cliënten.

Voorts contrasteert Scott de blinden die hun leven vervlochten hebben met en afhankelijk zijn geworden van de blindenzorg, met blinden die daarvan nooit deel hebben uitgemaakt, zoals 'verborgen blinden' (die aan de officiële definitie van blindheid voldoen, maar niet als zodanig zijn 'ontdekt' en zichzelf ook niet als 'blind' percipiëren) en met blinden die zich losgemaakt hebben van de blindenzorg, zoals blinde bedelaars (die hun blindheid exploiteren als inkomensbron) en blinde oud-militairen, overwegend oorlogsveteranen. Vooral deze contrastering van categorieën blinden levert fascinerende inzichten op. Allereerst wint hiermee Scott's centrale stelling dat de blindenrol geleerd wordt in interactie met blindenwerkers, belangrijk aan overtuigingskracht. Voorts blijkt dat blinden zich op uiteenlopende wijze hebben aangepast aan hun omstandigheden en dat een 'normaal' bestaan buiten blindeninstellingen mogelijk is, zij het niet voor iedereen. Zeer fascinerend tot slot is de vergelijking die Scott trekt tussen de reguliere blindenzorg met zijn accommoderende benadering en de hulp aan blinde oud-militairen. Deze laatste vorm van hulp, uitdrukkelijk tijdelijk van aard, gericht op reïntegratie en ondersteund door een genereus systeem van uitkeringen, is in tegenstelling tot de reguliere hulp zeer succesvol. De institutionele vormgeving blijkt van doorslaggevend belang voor het succes van de hulpverlening.

Door zijn systematisch-vergelijkende aanpak vermijdt Scott een valkuil waarin onderzoekers van 'probleemgroepen' met regelmaat belanden. Veelvuldig worden alleen personen onderzocht die in contact staan met hulpverleners. Deze selectieve 'steekproeftrekking' leidt vaak tot bevestiging of zelfs versterking van stereotypen over probleemgroepen als sociaal zwak, afhankelijk en hulpbehoevend. Een systematisch-vergelijkend perspectief voorkomt deze eenzijdigheid en maakt een meer genuanceerde en waarheidsgetrouwe benadering van probleemgroepen mogelijk. Bovendien ontstaat zo een veel scherper – en in

dit geval ook uiterst kritisch – beeld van de uitwerking die de hulpverlening op de betrokken groepering heeft. In dit opzicht kan de studie van Scott met recht *voorbeeldig* worden genoemd.

Het zijn vaak fragmenten, waardoor een boek in je geheugen blijft gegrift. Uit *The Making of Blind Men* is mij altijd een passage bijgebleven over concurrentie tussen blindeninstituten. Scott wijst er op dat verreweg de meeste blindeninstituten zich richten op hulp aan twee ‘gewilde’ categorieën blinden: volwassenen die in staat zijn tot werken en kinderen. Op alle blinden vormen zij echter een minderheid, de overgrote meerderheid van oudere en meervoudig gehandicapte blinden blijft grotendeels van hulp verstoken. Het feit dat ‘gewilde’ blinden schaars zijn, leidt tot ‘intense and sometimes ruthless competition’ en soms zelfs tot ‘pirating of clients’ (p. 99). Door de schaarste aan cliënten probeert men blinden aan zich te binden en laat men ze niet graag gaan. Gevolg is dat cliënten langer worden vastgehouden dan noodzakelijk en afhankelijk worden gemaakt van de hulpverlening. Concurrentie leidt dus niet tot een efficiënte aanpak.

Dit gegeven is interessant in het licht van de roep om ‘marktwerking’ die na de ‘crisis van de verzorgingsstaat’ is ontstaan. Een van de oorzaken van de almaar uitdijende zorg heeft men gezocht in de oneindige vraag ernaar van burgers (al dan niet gestimuleerd door machtige professionele beroepsgroepen). De vraag mag dan (soms) oneindig groot zijn, bekend is ook dat hulpverleningsorganisaties zich meestal richten op een beperkt segment van probleemgroepen, een proces dat wel met ‘*creaming*’ wordt aangeduid. Scott laat zien dat verwaarlozing van grote delen van een probleemgroep en hevige concurrentie om een subcategorie van schaarse en ‘gewilde’ cliënten hand in hand kunnen gaan, waarbij juist deze laatste categorie, die de minste hulp nodig heeft, afhankelijk wordt gemaakt van de hulpverlening. Een voorbeeld van ongewenste ‘klantenbinding’.

Vaak wordt het bedrijfsleven geassocieerd met concurrentie en de zorg met samenwerking. Deze voorstelling van zaken heeft er toe geleid dat concurrentie in zorgsectoren weinig is onderzocht. Ten onrechte, zoals de analyse van Scott laat zien. Concurrentie komt ook in non-profitsectoren voor. En: het is natuurlijk weinig zinvol om concurrentie te willen invoeren, daar waar het reeds voorkomt! Bovendien is het beslist geen panacee tegen de kwalen van de verzorgingsstaat. Concurrentie leidt in de blindensector immers niet tot een efficiënte verdeling van de hulp over hulpbehoevenden of tot kostenbesparing, maar tot ongelijkheid en kostenverhoging! Later onderzoek en recente ervaringen met de introductie van marktwerking lijken het gelijk van Scott alleen maar te bevestigen.

Scott schetst een genuanceerd en overtuigend beeld van de hulpverlening aan blinden, dat nog steeds zeer leesbaar is. *The Making of Blind Men* verdient

echter vooral een breder publiek vanwege zijn exemplarische opzet. De kracht van het boek ligt in zijn systematisch-vergelijkende benadering, waardoor het blijvend waarde heeft als inspiratiebron voor onderzoek naar 'probleem-groeperingen'.

~